

MEMO

Aan Commissie Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit
Van Ir. H.A.C. Verkerk
Datum 14 oktober 2020
Betreft **Expertpaper Contouren mestbeleid**

Reflectie op brief Contouren toekomstig mestbeleid

De herbezinning op het mestbeleid begon met een reeks open en constructieve bijeenkomsten, waarbij ieder kon inbrengen hoe hij/zij naar de toekomst van het mestbeleid keek. Wat uit het huidige beleid moest behouden worden en wat had dringend aanpassing nodig. Daarna is het helaas anderhalf jaar oorverdovend stil geworden en opeens was daar op 8 september 2020 de brief aan de Tweede Kamer. Zonder verder overleg met de sectoren die het aangaat.

In onze ogen gaat de brief maar beperkt over het toekomstige mestbeleid. Want bovenop het huidige mestbeleid wordt een vergaande vorm van structuurbeleid in gezet. In onze reactie zullen wij niet in gaan op de eisen van grondgebondenheid of de verplichting alle mest te moeten laten verwerken. Hier gaan andere sectoren over.

Onze reactie gaat over de rol van de cumelasector die:

- de afgelopen 40 jaar, door middel van een fijnmazig netwerk van distributie overschotten en plaatsingsruimte in de landbouw bij elkaar heeft gebracht;
- het grootste deel van de invulling van de mestverwerkingsplicht heeft uitgevoerd;
- ervoor heeft gezorgd dat het grootste deel van de akkerbouwers zijn overgestapt van bemesting met uitsluitend kunstmest, naar bemesting met waardevolle organische meststoffen, zodat in de teelt de bodem weer centraal staat;
- de geproduceerde mest zoveel binnen de wettelijke kaders binnen Nederland afzet en de overschotten bewerkt tot te exporteren producten;
- de zo gewenste kringlooplandbouw al 40 jaar vormgeeft.

Daarnaast vinden wij het pijnlijk dat brief met geen woord rept over de ontwikkelingen van de Eerlijke mestketen. In deze samenwerking laten de gezamenlijke sectororganisaties zien echt werk te maken van systemen (zowel certificering als digitalisering) voor een transparante en geborgde mestmarkt. Daar steken wij veel eigen tijd en ook een grote hoeveelheid sector geld in. Bovendien is het bouwen van deze systemen sinds begin 2018 vrijwel ieder kwartaal met de Minister of Directeur-generaal besproken.

De brief over de contouren van het toekomstig mestbeleid schetst een beeld waarin mest alleen nog vervoerd kan worden op basis van vooraf aangegane contracten met regionale gebruikers van de mest of met de mestverwerking. In onze ogen heeft dat de volgende negatieve consequenties, waarbij wij van achter naar voren in de keten redeneren:

- Een akkerbouwer moet zowel zijn bodem als zijn gewassen voeden. Hij wil daarom graag (onbehandelde) dierlijke mest die goed past bij de behoefte van de gewassen ontvangen, als basisbemesting voor zijn percelen. Deze mest kan door het scheiden en/of mengen van verschillende mestsoorten al voor een groot deel op maat gemaakt zijn ten behoeve van de verschillende teelten.

- Als mestafzet vooraf bij akkerbouwers gecontracteerd moet worden, kan de akkerbouwer niet meer kiezen voor die mest die het beste past bij zijn verschillende gewassen op het moment dat bemesting mogelijk is. Bovendien zullen deze contracten zowel een leverings- als afnameplicht moeten inhouden, willen ze werkelijk sturen. Gezien de onzekerheden rond de weersomstandigheden, die alleen maar groter worden, zal hij nooit een afnameplicht kunnen accepteren.
- De verplichte vooraf te sluiten contracten doen sterk denken aan de Mestafzet-overeenkomsten die we aan het begin van deze eeuw (2001-2003) hebben gehad. De ervaring toen was dat ze de sector erg veel geld hebben gekost en geen enkele sturende werking hadden.
- De rol van mestintermediairs is op dit moment het bij elkaar brengen van vraag en aanbod. Dit vindt plaats in een fijnmazig netwerk van mestdistributie. Door het aanbod zo goed mogelijk op de vraag naar mest af te stemmen, is de acceptatie het hoogst en zijn de kosten voor afvoer het laagst. Overgaan naar een systeem van gekanaliseerde mestafzet is veel minder efficiënt in de benutting van transportcapaciteit, waardoor er meer mest over grotere afstanden wordt vervoerd. Dit leidt tot hogere logistieke kosten en meer leegloop. Bovendien kan in zo'n situatie ook de vraag van de akkerbouwers veel minder goed ingevuld worden (geen mest op maat), waardoor de bereidheid om mest af te nemen daalt en het gebruik van kunstmest juist zal toenemen.
- Alle mest van intensieve veehouderij moet naar de verwerking. Dit is een probleem-gedreven mestverwerking. Probleemgedreven mestverwerking leidt niet tot oplossing van het probleem. Dat zien we nu ook bij de verplichte mestverwerking. Die leidt tot het zo snel en goedkoop mogelijk over de grens zetten van fosfaat, waar de waardevolle organische stof die voor de kringlooplandbouw zo wezenlijk is in mee gaat. Je maakt dan producten waar niet echt vraag naar is en die dus niet tot meerwaarde leiden. Dit alles nog los van de problemen bij het verkrijgen van vergunningen voor mestverwerking.
- De brief over het toekomstig mestbeleid houdt nauwelijks rekening met de grote diversiteit die er in de verschillende sectoren is. Men denkt vanuit gemiddelde bedrijven, maar die zijn er bijna niet. Ieder bedrijf is anders en iedere ondernemer heeft zijn eigen visie op zijn bedrijfsvoering.

Wat is onze visie op het toekomstig mestbeleid?

- **Doelen in plaats van middelvoorschriften**

De agrarische sector, maar ook onze leden komen om in de middelvoorschriften. Deze voorschriften, die wij onder andere samenvatten onder de term **kalenderlandbouw**, houden geen enkele rekening met wisselende omstandigheden in de natuur en op het land. Leg aan onze sector doelen op en maak hen zelf verantwoordelijk voor het behalen van de doelen. Bewijs hiervan en onafhankelijke borging zou op termijn via KeurMest kunnen.

- **Geef ruimte voor KeurMest en de Mineralen Manager**

In het kader van het Plan "Samen werken in een eerlijke keten" werken LTO, POV, Cumela, LTN en Rabobank al bijna drie jaar intensief samen. Wij zijn bezig met de uitontwikkeling van het ketenkwaliteitssysteem KeurMest en met een digitale vastlegging van alle mineralenstromen door de hele mestketen in de Mineralen Manager. Deze systemen voor onafhankelijke boring en toezicht en voor het digitaal vastleggen van alle meststromen hangen sterk met elkaar samen. Hierin is op dit moment al 515.000 euro geïnvesteerd

(waarvan 465.000 euro door de sector) en op dit moment komt daar ieder dag 10.000 euro sectorgeld bij. In het komende half jaar verwachten we nog 1.150.000 euro te moeten investeren. Hiervoor is echt zekerheid nodig.

KeurMest ligt al vrijwel klaar, maar wacht voor de implementatie op het gereedkomen van de Mineralen Manager. KeurMest is een ketenkwaliteitssysteem dat eigendom is van de Stichting Mestafzetconrole. Deze stichting is ook eigenaar van het kwaliteitssysteem Fertigarant voor continue mestverwerkers. Het certificaat garandeert dat de mestverwerker in staat om een natuurlijk mestproduct te maken met stabiele, voorspelbare gehalten. Het Fertigarant-certificaat is de basis voor een ontheffing van de verplichte vrachtbemonstering door de minister.

In de Mineralen Manager worden alle stromen gecontroleerd en vastgelegd, tevens rekent dit systeem de mineralenbalansen voor alle gecertificeerde partijen uit en controleert ook de waarschijnlijkheid van analyseuitslagen. De onafhankelijke controle en borging door certificerende instanties levert dan het vertrouwen op dat meststromen transparant en correct zijn vastgelegd.

Daarnaast levert de Mineralen Manager op termijn ook de mogelijkheid om onwaarschijnlijkheidscontroles te doen en om vraag en aanbod van mest en mestverwerkingsproducten beter bij elkaar te brengen. Zo werkt de sector aan een toekomst gericht en eigen systeem om mest tot waarde in de hele keten te brengen. Wij zien deze systemen als een krachtig instrument in het toekomstig mestbeleid, waardoor de kanalisatie van mest niet nodig is.

- **Ga uit van vraaggestuurde mestverwerking**

In het toekomstige mestbeleid moet een vraaggestuurde mestverwerking centraal staan. Uitgegaan moet worden van de behoefte van de afnemer van de mestproducten.

Daarvoor zijn -ook de afgelopen jaren- veel onderzoeken gedaan. Het komt er nu op aan om de regelgeving zo in te richten dat vraaggestuurde mestverwerking wordt gestimuleerd. Hiervoor is nodig dat de vraag naar mestproducten (en onbehandelde dierlijke mest) gaat bepalen hoeveel en welke mest er verwerkt wordt.

Een voorbeeld zijn de bedrijven die al ruim 30 jaar mestkorrels uit pluimveemest en reststromen produceren. Zij maken uitsluitend producten waar de markt om vraagt en die worden dan ook naar ca. 60 landen over de hele wereld verkocht. De prijs van dit soort producten ligt op een zodanig niveau, dat deze producten in de grove akkerbouw niet toegepast zullen worden. Deze producten worden daarom uitsluitend ingezet in hoogrenderende teelten en in de consumentenmarkt. De grote kunst zal zijn om producten te maken die goed aansluiten op de bemestingsbehoefte van de grootschalige buitenlandse akkerbouw en tegen een prijs die voor deze telers in hun bedrijfseconomische plaatje acceptabel is. Die prijs ligt zeer dicht bij de waarde van de kunstmest, die uitgespaard kan worden.

Tot slot

Voor de investeringen in KeurMest en de Mineralen Manager die nog voor ons liggen is het absoluut noodzakelijk dat wij op korte termijn zekerheid hebben over het nut van deze systemen in het toekomstig mestbeleid. Wij rekenen op de volksvertegenwoordiging om deze zekerheid van de Minister te verkrijgen.